

Pandora's schatkist

Onlangs was ik getuige van het volgende voorval: een vrouw, midden veertig, staat op de groenteafdeling van een supermarkt en schiet daar de vakkenvuller aan: "Waarom zetten jullie de guldenbedragen niet op de bordjes? In het buitenland geven ze ook de oude prijzen nog." De jongen kijkt de vrouw meewarig aan en vraagt: "Wat wilt u precies hebben?" De vrouw probeert het nog eens: "De guldenbedragen op het bordje", waarop de jongen antwoordt: "Nee, die hebben we niet meer."

De gulden is inderdaad niet meer. Maar wat is dat toch met die gulden, of beter nog, met de verhouding tussen de euro en de gulden? De euro, en daarmee het vertrouwen, kwam te

voet, maar in heel Nederland zijn de zachte paardenvoetjes aangezwollen tot het geroffel van wegdravend vertrouwen. De euro is dood, lange leve de gulden? Of beter: is er nog economisch leven bij wegwijnend vertrouwen?

In zijn column in het nieuwjaarsnummer van dit blad preludeert Van Bergeijk al vast op het einde der tijden, voor zover het de euro betreft. Het Plan Van Bergeijk voorziet in een casino waarin kan worden ingezet op de laatste Europese aankopen, zolang het nog kan. En daarna? *Rien ne va plus?*

Het valt me op dat de mensen bij de slager, de brouwer en de bakker alle vertrouwen hebben in de terugkeer naar de gulden en menen dat dit een heilzame werking op hun portemonnee zal hebben: het bieftukje, biertje of brood van twee euro wordt weer twee gulden, zoals dat bij de invoering van de euro in omgekeerde richting ook gebeurd lijkt te zijn. Helaas, bij deze vorm van misplaatste nostalgie komt iedereen bedrogen uit en dat is, zeer waarschijnlijk, ook niet goed voor het vertrouwen in de munt.

Het valt me ook op dat de economen die zich de laatste tijd hebben ingezet voor de euro, vooral de voordelen voor Nederland van de toegenomen internationale handel – "wij zijn een open economie" – benadrukken, een enkeling daargelaten. Als alternatieve strategie schetsen sommige economen het zeer donkere scenario waarin de afschaffing van de euro tot totale anarchie zal leiden, waarbij de gevolgen niet zijn te overzien. Dit laatste is waarschijnlijk waar, maar dat gold ook bij de afschaffing van de gulden en toen hoorde ik er niemand over. Maar over vertrouwen hebben ze het niet. De meeste economen zullen bij de euro waarschijnlijk weinig gevoel hebben, net zo min als ze dat bij de gulden hadden: geld is een reken-

ALBERT JOLINK

Bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en universitair hoofddocent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

eenheid. *Soit!* Een enkeling kan zich nog wel druk maken om al dan niet bestaande instituties die het geldverkeer moeten begeleiden, maar dan heb je het ook wel gehad.

Terwijl voor economen het geld vooral een ruilmiddel en een rekeneenheid is, is het voor de mensen bij de slager, brouwer of bakker ook een vat vol verrassingen. Economen noemen dit een opotmiddel, maar dat doet geen recht aan de waarde die mensen hechten aan geld. Voor sommigen zal geld inderdaad een opslagmedium zijn om koopkracht naar de toekomst over te hevelen, maar anderen koppelen geld aan cultuur, prijsbordjes in de supermarkt of zelfs aan nationale identiteit. In het Verenigd Koninkrijk zijn er recente initiatieven, zoals de Brixton Pound, waar 'lokaal geld' staat voor

saamhorigheid of werkgelegenheid. Doordat je de Brixton Pound alleen in Brixton kunt uitgeven blijft het geld in deze plaats en versterkt het de lokale economie. Of dit zal werken in de praktijk, is zeer de vraag, maar dat is voor de initiatiefnemers niet het punt. Het punt is dat geld veel meer waarde heeft dan een monetaire waarde. Als je iets aan geld verandert, dan verander je ook iets aan iemands toekomst of aan zijn of haar zelfbeeld. En op het moment dat het mis dreigt te gaan, zoals met de euro, weet je zeker dat de munteenheid het moet ontgelden. Tien jaar geleden werd Pandora's euroschatkist geopend en met alle nieuwe biljetten en munten kwam ook alle andere ramspoed mee. Volgens de Griekse mythologie werd Pandora's nieuwsgierigheid afgestraft en het is verleidelijk om te denken dat het euro-experiment eenzelfde lot zal ondergaan. Om het allemaal nog erger te maken, baarde Pandora de dochters Prophasis, de godin der uitvluchten, en Metameleia, de godin van het berouw. Economen hebben lange tijd de godin Prophasis aangehangen en de roep om de euroschuldenaren te offeren aan de godin Metameleia zwelt aan. Maar dat is te gemakkelijk.

Terecht stelt Van Bergeijk dat in de kern de actuele crisis in de eurozone geen probleem van de euro is, maar het is niet alleen een probleem van het Europese bankwezen. De kern van de actuele crisis is de onwetendheid bij economen, burgers en buitenlui over de uitkomsten van een historisch euro-experiment, maar ook het gebrek aan nieuwsgierigheid naar het onbekende en de onwilligheid om de transitievolgen te doorstaan. En natuurlijk helpt het niet als politici en anderen blijven vragen naar de guldenbedragen op de bordjes. De gulden? Nee, die komt niet meer. *Trust me.*